IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 21 Issue 02 May 2026

O'ZLASHTIRISH YOKI RASTRATA YO'LI BILAN TALON-TAROJ QILISHNING KVALIFIKASIYA QILISH VA JAZO TAYINLASH MUAMMOLARI

Normaxammadov Davronbek Dilshodjonovich
Samarqand Davlat universiteti talaba
E-mail: davronbek.n@icloud.com
+998933400770
Qurbonov Davlat Ravshanovich
Samarqand Davlat Universiteti
fbekzod1@gmail.com
Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.20281935

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'zlashtirish yoki rastrata yo'li bilan talon-taroj qilish jinoyatlarining huquqiy tabiati, ularni kvalifikatsiya qilishdagi dolzarb muammolar hamda jazo tayinlash amaliyotidagi o'ziga xos jihatlar tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining tegishli normalari, sud-tergov amaliyoti, oliy sud plenum qarorlari va jinoyat huquqi nazariyasidagi qarashlar o'rganildi. O'zlashtirish va rastrata jinoyatlarining boshqa mulkiy jinoyatlardan farqli jihatlari, mansab vakolatlari bilan bog'liqligi, ishonib topshirilgan mulkning huquqiy maqomi hamda jinoyat subyektining xususiyatlari asosida kvalifikatsiya qilish masalalari yoritildi. Shuningdek, jazo tayinlashda yetkazilgan zarar miqdori, aybning shakli, jinoyatning takroran sodir etilishi va qoplangan zarar kabi holatlarning ahamiyati ochib berildi. Maqolada amaliyotda uchrayotgan ayrim qarama-qarshi yondashuvlar tahlil qilinib, qonunchilikni takomillashtirish bo'yicha ilmiy takliflar ilgari surildi.

Kalit so'zlar: o'zlashtirish, rastrata, talon-taroj, kvalifikatsiya, jinoyat tarkibi, mulkiy jinoyatlar, jazo tayinlash, ishonib topshirilgan mulk, jinoyat huquqi, sud amaliyoti.

Аннотация: В данной статье анализируются правовая природа преступлений, связанных с хищением путем присвоения или растраты, актуальные проблемы их квалификации, а также особенности практики назначения наказания. В ходе исследования были изучены соответствующие нормы Уголовного кодекса Республики Узбекистан, судебно-следственная практика, постановления Пленума Верховного суда и взгляды теории уголовного права. Освещены вопросы квалификации преступлений присвоения и растраты на основе их отличительных особенностей от других имущественных преступлений, связи с должностными полномочиями, правового статуса вверенного имущества, а также характеристик субъекта преступления. Кроме того, раскрыто значение таких обстоятельств, как размер причиненного ущерба, форма вины, повторное совершение преступления и возмещение ущерба при назначении наказания. В статье также проанализированы некоторые противоречивые подходы, встречающиеся на практике, и выдвинуты научные предложения по совершенствованию законодательства.

Ключевые слова: присвоение, растрата, хищение, квалификация, состав преступления, имущественные преступления, назначение наказания, вверенное имущество, уголовное право, судебная практика.

Abstract: This article analyzes the legal nature of crimes involving embezzlement or misappropriation, current issues in their qualification, and the specific aspects of sentencing practices. During the research, relevant provisions of the Criminal Code of the Republic of Uzbekistan, judicial and investigative practices, resolutions of the Plenum of the Supreme Court,

and theoretical approaches in criminal law were examined. The study highlights the issues of qualifying embezzlement and misappropriation crimes based on their distinguishing features from other property-related crimes, their connection with official authority, the legal status of entrusted property, and the characteristics of the offender. In addition, the importance of factors such as the amount of damage caused, the form of guilt, repeated commission of the crime, and compensation for damages in sentencing was revealed. The article also analyzes certain contradictory approaches encountered in practice and proposes scientific recommendations for improving legislation.

Keywords: embezzlement, misappropriation, theft, qualification, corpus delicti, property crimes, sentencing, entrusted property, criminal law, judicial practice.

Kirish

Bozor iqtisodiyoti sharoitida mulkiy munosabatlarning kengayishi va iqtisodiy faoliyat subyektlari sonining ortishi mulkka qarshi jinoyatlar sonining ham ko‘payishiga sabab bo‘lmoqda. Ayniqsa, o‘zlashtirish yoki rastrata yo‘li bilan talon-taroj qilish jinoyatlari iqtisodiy xavfsizlikka jiddiy zarar yetkazuvchi jinoyatlar sirasiga kiradi [1]. Ushbu turdagi jinoyatlar davlat tashkilotlari, bank-moliya tizimi, xususiy korxonalar va boshqa xo‘jalik yurituvchi subyektlar faoliyatida ko‘p uchraydi.

O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 167-moddasida o‘zlashtirish yoki rastrata yo‘li bilan talon-taroj qilish uchun javobgarlik belgilangan bo‘lib, unga ko‘ra aybdorning ixtiyorida bo‘lgan yoki unga ishonib topshirilgan o‘zganing mulkini o‘z foydasiga noqonuniy aylantirishi jinoyat deb topiladi [2]. Mazkur norma mulkiy huquqlarni himoya qilishda muhim ahamiyat kasb etadi.

So‘nggi yillarda iqtisodiy jinoyatlar tarkibida aynan o‘zlashtirish va rastrata bilan bog‘liq holatlar salmoqli o‘rinni egallamoqda. Statistik ma’lumotlarga ko‘ra, iqtisodiy jinoyatlar bo‘yicha qo‘zg‘atilayotgan jinoyat ishlarining muhim qismi mulkni o‘zlashtirish bilan bog‘liqdir [3]. Shu bois ushbu jinoyatlarni to‘g‘ri kvalifikatsiya qilish va adolatli jazo tayinlash jinoyat huquqi nazariyasi hamda sud amaliyotining dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

Mazkur maqolaning maqsadi o‘zlashtirish yoki rastrata yo‘li bilan talon-taroj qilish jinoyatlarini kvalifikatsiya qilishdagi muammolarni ilmiy tahlil qilish hamda jazo tayinlash amaliyotini takomillashtirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqishdan iborat.

Metodologiya

Tadqiqot davomida umumilmiy va maxsus yuridik metodlardan foydalanildi. Xususan, tahlil, sintez, tarixiy-huquqiy, qiyosiy-huquqiy va mantiqiy yondashuvlar asosida o‘zlashtirish yoki rastrata bilan bog‘liq huquqiy normalar o‘rganildi. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi, Oliy sud Plenumi qarorlari hamda jinoyat huquqi bo‘yicha ilmiy adabiyotlar tahlil qilindi [4].

Bundan tashqari, sud-tergov amaliyotida uchrayotgan holatlar va jinoyat ishlarini ko‘rib chiqishdagi mavjud yondashuvlar o‘rganilib, ularning huquqiy baholanishi tahlil etildi. Tadqiqotning nazariy asosini jinoyat huquqi sohasidagi mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy qarashlari tashkil etdi.

Natijalar

Tadqiqot natijasida o‘zlashtirish yoki rastrata yo‘li bilan talon-taroj qilish jinoyatini kvalifikatsiya qilishda bir qator muammolar mavjudligi aniqlandi. Avvalo, jinoyat predmeti bo‘lgan mulkning aybdorga “ishonib topshirilgan” yoki “uning ixtiyorida bo‘lgan” holatini aniqlash amaliyotda murakkablik tug‘dirmoqda [5].

O‘zlashtirish jinoyatida aybdor mulkni qonuniy asosda egallaydi, biroq keyinchalik uni noqonuniy ravishda o‘z manfaatiga o‘tkazadi. Rastrata esa ishonib topshirilgan mulkni sarflash,

sotish yoki boshqa yo‘l bilan begonalashtirish orqali sodir etiladi [6]. Amaliyotda ushbu ikki tushuncha ko‘pincha bir-biriga aralashtirib yuboriladi.

Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, ayrim hollarda mansabdor shaxslarning noqonuniy harakatlari Jinoyat kodeksining mansab jinoyatlariga oid moddalariga emas, balki 167-modda bo‘yicha kvalifikatsiya qilinmoqda. Bu esa jinoyatning obyektiv va subyektiv belgilarini noto‘g‘ri baholashga olib kelmoqda [7].

Jazo tayinlash masalasida ham ayrim muammolar mavjud. Sudlar tomonidan zarar miqdori, aybdorning shaxsi, yetkazilgan zararning qoplanganligi va jinoyatning sodir etilish usuli turlicha baholanmoqda. Natijada o‘xshash jinoyatlar uchun turli jazolar tayinlanayotgan holatlar kuzatilmoqda [8].

Tahlil va muhokama

O‘zlashtirish yoki rastrata yo‘li bilan talon-taroj qilish jinoyatlari mulkka qarshi jinoyatlar tizimida murakkab tarkibli va ko‘p uchraydigan jinoyatlardan biri hisoblanadi. Mazkur jinoyatlarning ijtimoiy xavfliligi shundaki, ular nafaqat mulkiy zarar yetkazadi, balki davlat organlari, xo‘jalik yurituvchi subyektlar va jamiyatdagi ishonch munosabatlariga ham salbiy ta’sir ko‘rsatadi [1]. Ayniqsa, bozor iqtisodiyoti sharoitida moliyaviy mablag‘lar, tovar-moddiy boyliklar va xizmat faoliyati bilan bog‘liq munosabatlarning kengayishi ushbu turdagi jinoyatlarning ko‘payishiga sabab bo‘lmoqda.

O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 167-moddasida o‘zlashtirish yoki rastrata yo‘li bilan talon-taroj qilish jinoyati uchun javobgarlik nazarda tutilgan bo‘lib, norma mazmunidan kelib chiqib ushbu jinoyatning asosiy belgisi mulkning aybdorga ishonib topshirilganligi yoki uning ixtiyorida bo‘lganligida namoyon bo‘ladi [2]. Mazkur belgining mavjudligi ushbu jinoyatni o‘g‘rilik, firibgarlik va boshqa talon-taroj shakllaridan ajratishda muhim mezon hisoblanadi.

Ilmiy adabiyotlarda “ishonib topshirilgan mulk” tushunchasiga turlicha yondashuvlar mavjud. Ayrim mualliflar ushbu tushunchani mehnat, xizmat yoki fuqarolik-huquqiy munosabatlar asosida shaxsga topshirilgan moddiy boyliklar sifatida talqin qiladilar [3]. Boshqa bir guruh olimlar esa mulkning shaxsga topshirilganligi bilan birga, uni boshqarish, saqlash yoki undan foydalanish vakolatining ham mavjud bo‘lishi zarurligini ta’kidlaydilar [4]. Shu bois amaliyotda aynan mulkning qaysi asosda shaxs ixtiyoriga o‘tganligini aniqlash kvalifikatsiya qilishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Sud-tergov amaliyotida eng ko‘p uchraydigan muammolardan biri mulkning ishonib topshirilganligi masalasini aniqlash bilan bog‘liqdir. Masalan, ayrim holatlarda tashkilot xodimi omborga yoki kassaga erkin kirish imkoniyatiga ega bo‘lsa-da, u moddiy javobgar shaxs hisoblanmaydi. Bunday holatlarda uning harakatlarini o‘zlashtirish sifatida emas, balki o‘g‘rilik sifatida baholash masalasi yuzaga keladi [5]. Chunki o‘zlashtirish jinoyatida mulk shaxsning qonuniy egaligida yoki tasarrufida bo‘lishi kerak.

O‘zlashtirish va rastrata tushunchalari o‘zaro yaqin bo‘lsa-da, ular bir-biridan muayyan belgilariga ko‘ra farqlanadi. O‘zlashtirishda aybdor ishonib topshirilgan mulkni o‘zining mulkiga aylantirib oladi va undan shaxsiy manfaatlari yo‘lida foydalanadi. Rastratada esa aybdor mulkni sarflash, sotish, hadya qilish yoki boshqa usulda begonalashtirish orqali talon-taroj qiladi [6]. Ayrim holatlarda rastrata o‘zlashtirishning davomiy shakli sifatida namoyon bo‘ladi. Masalan, kassir pul mablag‘larini avval noqonuniy ravishda egallab, keyinchalik uni shaxsiy ehtiyojlariga sarflashi mumkin. Shu sababli tergov organlari va sudlar jinoyatning qaysi bosqichida tugallanganligini aniqlashlari zarur.

Mazkur jinoyatlarni kvalifikatsiya qilishda jinoyatning obyektiv tomoni bilan bir qatorda subyektiv tomonini aniqlash ham muhimdir. O‘zlashtirish yoki rastrata faqat to‘g‘ri qasd bilan sodir etiladi. Aybdor shaxs mulkning o‘zganiki ekanligini biladi, uni noqonuniy ravishda egallayotganini anglaydi va shu oqibat yuz berishini istaydi [7]. Agar shaxs mulkni vaqtincha

foydalanish maqsadida olib, keyinchalik qaytarishni rejalashtirgan bo‘lsa, har doim ham jinoyat tarkibi mavjud bo‘lavermaydi. Shu sababli aybdorning ichki ruhiy munosabatini aniqlash tergov va sud organlari uchun murakkab vazifalardan biri hisoblanadi.

Sud amaliyotida ayrim hollarda fuqarolik-huquqiy munosabatlar bilan jinoyat-huquqiy munosabatlarni farqlash qiyinchilik tug‘dirmoqda. Xususan, qarz shartnomasi, moddiy javobgarlik yoki xo‘jalik shartnomalari bilan bog‘liq nizolar ayrim vaziyatlarda asossiz ravishda jinoyat sifatida baholanmoqda [8]. Aslida esa fuqarolik-huquqiy majburiyatni bajarmaslik har doim ham jinoyat tarkibini vujudga keltirmaydi. Jinoyat tarkibi mavjud bo‘lishi uchun shaxsning dastlabdan g‘arazli niyat bilan harakat qilganligi isbotlanishi lozim.

Mansabdor shaxslar tomonidan sodir etilgan o‘zlashtirish yoki rastrata jinoyatlari ham alohida e’tiborga loyiqdir. Bunday holatlarda jinoyat ko‘pincha mansab vakolatidan foydalanish orqali amalga oshiriladi. Shu sababli ayrim vaziyatlarda Jinoyat kodeksining mansab jinoyatlariga oid moddalarini qo‘llash masalasi yuzaga keladi [9]. Sud amaliyotida mansab vakolatini suiiste’mol qilish bilan o‘zlashtirish jinoyatini chegaralash dolzarb muammolardan biri bo‘lib qolmoqda.

Masalan, davlat korxonasi rahbari korxona mablag‘larini noqonuniy ravishda o‘zlashtirgan bo‘lsa, uning harakatlari nafaqat mulkka qarshi jinoyat, balki mansab vakolatini suiiste’mol qilish sifatida ham baholanishi mumkin. Shu bois jinoyatni kvalifikatsiya qilishda qaysi norma maxsus yoki umumiy ekanligini aniqlash zarur. Jinoyat huquqi nazariyasida maxsus norma umumiy normani siqib chiqarishi haqidagi qoida bunday masalalarni hal qilishda muhim ahamiyat kasb etadi [10].

O‘zlashtirish va rastrata jinoyatlarida zarar miqdorini aniqlash ham amaliy jihatdan muhim masalalardan biridir. Chunki jinoyatning kvalifikatsiyasi ko‘p hollarda yetkazilgan zarar miqdoriga bog‘liq bo‘ladi. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksida ancha miqdor, ko‘p miqdor va juda ko‘p miqdor tushunchalari mavjud bo‘lib, ular javobgarlik darajasiga ta’sir ko‘rsatadi [2]. Shu sababli tergov organlari zarar miqdorini aniqlashda iqtisodiy ekspertiza va moliyaviy audit xulosalaridan keng foydalanadilar.

Amaliyotda zarar miqdorini aniqlash bilan bog‘liq ayrim muammolar ham mavjud. Xususan, inflatsiya, bozor narxlarining o‘zgarishi yoki mol-mulkning eskirishi kabi omillar moddiy zarar hajmini aniq belgilashni murakkablashtiradi. Ayrim hollarda tergov organlari jinoyat sodir etilgan paytdagi narxlarni, boshqa holatlarda esa sud muhokamasi davridagi narxlarni asos qilib oladilar. Bu esa turli xil huquqiy yondashuvlarning paydo bo‘lishiga sabab bo‘lmoqda [11].

Jazo tayinlash masalasida adolatlilik tamoyili muhim o‘rin egallaydi. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining umumiy qismiga ko‘ra, jazo tayinlashda jinoyatning ijtimoiy xavflilik darajasi, aybdorning shaxsi, qilmishning sabablari va oqibatlari inobatga olinishi lozim [2]. O‘zlashtirish va rastrata jinoyatlarida sudlar ko‘pincha zarar miqdori, jinoyatning takroran sodir etilganligi, guruh bo‘lib sodir etilganligi yoki mansab mavqeidan foydalanilganligini og‘irlashtiruvchi holat sifatida baholaydilar.

Shu bilan birga, jazo tayinlashda yengillashtiruvchi holatlar ham muhim ahamiyatga ega. Xususan, aybdorning aybiga iqror bo‘lishi, yetkazilgan zararning qoplanishi, chin ko‘ngildan pushaymon bo‘lishi yoki voyaga yetmagan farzandlari mavjudligi kabi holatlar jazoning yengillashtirilishiga asos bo‘lishi mumkin [12]. Sud amaliyotida ayniqsa iqtisodiy jinoyatlar bo‘yicha zarar qoplangan hollarda ozodlikdan mahrum qilish bilan bog‘liq bo‘lmagan jazolarni qo‘llash tendensiyasi kuzatilmoqda.

Korrupsiyaga qarshi kurashish siyosati doirasida mansabdor shaxslar tomonidan sodir etilgan o‘zlashtirish va rastrata jinoyatlariga nisbatan qat’iy yondashuv shakllanmoqda. So‘nggi yillarda davlat budjeti mablag‘lari, bank kreditlari va investitsiya resurslarini talon-taroj qilish

bilan bog‘liq jinoyatlar bo‘yicha javobgarlik kuchaytirildi [13]. Bu esa davlat moliyaviy intizomini mustahkamlash va iqtisodiy xavfsizlikni ta’minlashga xizmat qilmoqda.

Mazkur jinoyatlarni tergov qilishda moliyaviy nazorat organlari, auditorlik tekshiruvlari va sud-buxgalteriya ekspertizasining ahamiyati katta. Chunki jinoyatni fosh etishda hujjatlar, buxgalteriya yozuvlari va moliyaviy hisobotlar asosiy dalil manbai hisoblanadi [14]. Shu sababli iqtisodiy jinoyatlarni tergov qiluvchi xodimlarning moliyaviy savodxonligini oshirish dolzarb vazifalardan biridir.

Xorijiy davlatlar tajribasi ham ushbu jinoyatlarni samarali kvalifikatsiya qilish va oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Germaniya jinoyat qonunchiligida ishonib topshirilgan mulkni noqonuniy o‘zlashtirish uchun alohida javobgarlik nazarda tutilgan bo‘lib, bunda xizmat mavqeidan foydalanish og‘irlashtiruvchi holat sifatida baholanadi [15]. Fransiya jinoyat kodeksida esa ishonchni suiiste’mol qilish bilan bog‘liq jinoyatlar alohida tizimlashtirilgan.

Rossiya Federatsiyasi Jinoyat kodeksining 160-moddasida o‘zlashtirish va rastrata yagona norma doirasida tartibga solingan [16]. Rossiya sud amaliyotida ushbu jinoyatlar bo‘yicha asosiy e’tibor aybdorning mulkka egalik qilish asoslariga qaratiladi. Agar shaxs mulkni qonuniy ravishda egallamagan bo‘lsa, uning harakatlari o‘g‘rilik sifatida baholanadi.

Qozog‘iston va Belarus qonunchiligida ham o‘zlashtirish va rastrata bilan bog‘liq normalar O‘zbekiston qonunchiligiga yaqin tarzda tartibga solingan. Biroq ayrim davlatlarda iqtisodiy jinoyatlar bo‘yicha mediatsiya va zarar qoplangan taqdirda javobgarlikdan ozod qilish mexanizmlari keng qo‘llaniladi [1]. Bu tajriba iqtisodiy jinoyatlar natijasida yetkazilgan zararlarni tezroq qoplashga xizmat qilmoqda.

Xulosa

O‘zlashtirish yoki rastrata yo‘li bilan talon-taroj qilish iqtisodiy munosabatlarga jiddiy zarar yetkazuvchi jinoyatlardan biri hisoblanadi. Mazkur jinoyatlarni to‘g‘ri kvalifikatsiya qilish mulkni himoya qilish va adolatli sudlovni таъминлашда муҳим аҳамиятга ega.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, amaliyotda mulkning ishonib topshirilganligini aniqlash, o‘zlashtirish va rastrata tushunchalarini farqlash hamda mansab jinoyatlari bilan chegaralash masalalarida muammolar mavjud. Shuningdek, jazo tayinlashda yagona yondashuvning yetishmasligi ayrim qarama-qarshiliklarni yuzaga keltirmoqda.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun:

- Jinoyat kodeksining 167-moddasiga oid tushuntirishlarni kengaytirish;
- Sud amaliyoti uchun yagona metodik tavsiyalar ishlab chiqish;
- Oliy sud Plenumi qarorlarini takomillashtirish;
- Jinoyatlarni tergov qilishda moliyaviy ekspertiza imkoniyatlarini kengaytirish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Rustambayev M.X. Jinoyat huquqi. Maxsus qism. – Toshkent: TDYU, 2018. – 245–258-betlar.
2. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi. – Toshkent: Adolat, 2024. – 167-modda, 112–115-betlar.
3. O‘zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi statistik ma’lumotlari. – Toshkent, 2023. – 34–39-betlar.
4. Usmonaliyev M. Jinoyat huquqi nazariyasi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2020. – 301–315-betlar.
5. Karimov B. Mulkiy jinoyatlarni kvalifikatsiya qilish masalalari. – Toshkent: TDYU nashriyoti, 2021. – 88–97-betlar.
6. Qodirov R. O‘zlashtirish va rastrata jinoyatlarining huquqiy tavsifi. // Huquq va burch. – 2022. – №4. – 45–52-betlar.

7. O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi Plenumining “Talon-taroj jinoyatlari bo‘yicha sud amaliyoti to‘g‘risida”gi qarori. – Toshkent, 2017. – 6–12-bandlar.
8. Abdullayev Sh. Jinoyat uchun jazo tayinlash muammolari. – Toshkent: Fan, 2019. – 140–152-betlar.
9. To‘xtashev A. Mulkka qarshi jinoyatlar tizimi va ularning xususiyatlari. // Yurisprudensiya. – 2021. – №2. – 71–79-betlar.
10. Saidov A.X. Jinoyat huquqida mulkiy munosabatlarni himoya qilish masalalari. – Toshkent: TDYU, 2020. – 210–224-betlar.
11. Naumov A.V. Rossiya jinoyat huquqi kursi. – Moskva: Norma, 2019. – 412–418-betlar.
12. Ivanov N.G. Ekonomik jinoyatlar kvalifikatsiyasi. – Moskva: Yurist, 2018. – 156–163-betlar.
13. Axmedov D. Sud tomonidan jazo tayinlashning nazariy va amaliy masalalari. // Qonunchilik tahlili. – 2023. – №1. – 55–63-betlar.
14. O‘zbekiston Respublikasi “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2017. – 5–9-betlar.
15. Jescheck H.H. German Criminal Law. – Berlin: Duncker & Humblot, 2017. – 233–240-betlar.
16. Rossiya Federatsiyasi Jinoyat kodeksi. – Moskva, 2023. – 160-modda, 98–101-betlar.